

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

**Raemond, Florimond de
Coloniae Agrippinae, 1655**

IV. Ipsi seipsos conficiunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

omnes ad quamvis fortunā subeundam animabar. Eodem quoque die quis singulariter Cæsarem à Deo custoditum fuisse neget? circa quem complures quasi à lateribus ipsius abrepti, frequentibus hostium pilis percussis occiderunt: quarum vna quum ante pedes equi quo vehebatur, concidisset, immota iacuit, non sine adspicientium pavore. Auila diuina manu retentam, eam & quasi ligatam scribit, quæ si vel paullulum resiliisset, certissimum vitæ periculum Cæsari fuerit allatura.

Cæsar per noctem illam & sequens biduum diligenter munitis castris, quum Ingolstadium quoque à tergo haberet, copias quas Comes Burenſis è Belgio adducebat, expectare ibi statuit. Ex erant equitum quatuor, & peditum decem millia. Et si vero à Protestantibus militares manus, nempe sex peditum signa, & mille ac ducenti equites, passim ad Rheni ripam erant dispositæ, quæ Comitum transitu prohiberent, frustra tamen hic fuit conatus. Saxo & Landgravius postquã tormentis in castra Cæsaris frustra fulminassent, & præclaram pugnandi occasionem amisissent (quem errorem Sleidanus & Protestantium calamitatis & victoriæ Cæsaris initium atque causam fuisse dicit) Burenſi obuiam proficisci, & ne cum Cæsare se coniungeret, prohibere decreuerunt, licet hoc alij dissuaderent, vt Sleidanus ait, neque hostem longius querendum esse dicerent, qui sub ipsorum oculis atque aspectu versaretur. Id compertum Cæsari Burenſi nunciari curat, qui ab itinere deflectens, periculum facile euitauit, & ad Ingolstadium Cæsari sese coniunxit ne vno quidem amisso. In his angustijs Cæsaris ab hostibus vndique, & quidem in regione parum sibi fauente, cincti parum abfuit quin nonnulli deposita quam hactenus simulauerant persona, apertè Protestantibus sese coniunxissent: è quorum numero inprimis fuit Elector Palatinus, qui quadringentos armatos Smalcaldicis auxilio misit. Vespere post acrem illam castrorum Cæsaris oppugnationem, Landgravius non procul à loco in quo tormenta collocata erant, cœnans, apprehenso poculo, Schertelino peditum ductori, *Age, inquit, propinemus omnibus ijs quibus hodie tormentorum nostrorum ius mortem attulerunt* Tum Schertelinus, *Equidem, ait, quam multi hodie nostrorum tormentorum iusibus interfecti sunt nescio; hoc vero scio, ex ijs qui viui manserunt, ne vnum quidem vel vnum pedem loco suo cessisse.*

III. Imperatoris exercitum novis copijs aucto, Protestantes quamvis adhuc numero superiores,

castris tamen & locis natura munitis atque impeditis sese continebant, Cæsar interim ipsis sese inspectantibus, pleraque oppida ad Danubij vtramque ripam sita capiente: quorum multa audito tantum Cæsaris aduentu deditionem fecerunt. Erat vero fluuius hic tantæ commoditatis, vt qui eum in potestate sua haberet, non minimū ad rei summam & plenam victoriam momentum obtinere putaretur. Castris ita vtrimque non procul à Donauerda positis, Dux Albanus per tubicinem Landgravius nunciari curat: *quid ita montes & colles insideat? cur non in planitiem descendat, & prælio contendat?* Landgravius contra, *se sociosque fuisse per quinque dies medijs in campo ante Ingolstadium, & expectasse prælium, cur non confixerit? Se quidem vbi prælio dimicandum videbitur, occasione minime desuturum.* Non multo post tamen Cæsar & Albanus, cum paucis equitibus ad hostes longius, speculandi causa prouecti, in manifesto fuerunt discrimine, è quo tamen diuino beneficio elapsi, ad castra incolumes redierunt: Protestantibus interim & suas miseras, ob vastatas passim regiones deplorantibus, & ducum suorum cunctationem & ignauiam detestantibus. Conflit⁹ omnes, oppidorum occupationes & recuperationes, ceteraque huius belli minutatim persequi supersedeo, quod hæc ad institutum meum proprie non pertineant; & ab Auila & Sleidano, illo Catholicorum, hoc protestantium partibus adducto, articulatim & quasi dietim descripta exstent.

IV. Protestantes seu Smalcaldici vbi & vrbes in contribuendis auxilijs remissius agere, nec eorum vllam spem è Gallia, Anglia, & Dania afferri, exercituum interim suum valde minui, Cæsarianum vero quotidie augeri, iamque hyemem etiam instare viderunt; Electoris Brandenburgici intercessione pacem tentarunt; sed quum eius conditiones duræ admodum viderentur, deductis in hyberna præsidijs, bellum ducere decreuerunt. Quare noctu collectis sarcinis, discedunt, & densæ nebulæ vfi beneficio quæ sub auroram inciderat, in locum tutum euadunt, Saxoniam versus instituto itinere, vt militem ibi recrearent, ac prope perditis rebus remedium aliquod afferrent, Cæsar vbi de discessu ipsorum competit, equites continuo emittit, qui de itinere cognoscant, deinde ipse quoque cū equitatu procedit: & quamvis Landgravius & iunior Saxonie Ducem esset assequutus, elabi tamen sibi passus est. Et si enim hi cum paucis

copijs ab exercitu longius abessent, Cæsar tamen qui de copijs ipsorum nesciebat, & multo maiores suspicabatur, nec peditatum apud se habebat, nihil tentandum sibi ratus, dum peditatus adveniret, eo dieret bene, ut putatur, gerendæ occasionem amissit. Et sane quis nescit, multas præclaras vi-
 ctorias sæpe unius rei ignorantia impediri? Gal-
 lorum vetus est proverbium. *Que si l'ost scauoit ce que fait l'ost, s'ouvent l'ost deseroit* est, id est, si unus exercitus sciret quid aliter ageret, sæpenumero non passurum, ut sine prælio discedatur. Hoc modo elapsi Protestantes, magnis itineribus in Sueviam contendunt, & in via aliquot civitates oppugnant & deditone capiunt: a Francofurtensibus etiam, Moguntino Archiepiscopo, & Abate Fuldensi pecuniam extorquent. Nec multo post dilabuntur, quum prius in Galliam, & Angliam, legationes decrevisse, & federis socios Principes ac civitates de auxilijs per internuncios appellassent. Landgravius, traditis Saxoni quas habebat copijs, domum revertitur, parum feliciter administrato bello: cuius præcipua causa fuisse putatur, quod non ex unius arbitrio res gereretur, ut vel sic discerent unitatis necessitatem in Ecclesia qui in paucis millibus regendis sine capitis unitate tam cito consumebantur. Is error iam olim Romanum Imperium, funesta illa clade ad Cannas accepta, ferme pessumdedit: ut verum sit. Satis esse in bello rei imperij summam unius mediocri prudentia instructo committere, quam duos omnibus requisitis dotibus ornatos duces, æquali potestate præditos exercitui præficere. Sic Livius de Fidenatum agens seditione, ait, *tum facile apparuisse quantum aequalis trium Tribunorum potestas Reipublicæ nocuerit, dum inter disceptandum per opportuna elabuntur occasiones, aut consilia hostibus enunciantur. Atque hanc ob causam unum eorum Dictator creatus fuit, ut quod à tribus peccatum fuerat, solus emendaret.* Landgravius quidem antequam castra Cæsar ad Jugolstadtium posuisset, eum eius equitatu conflixit, (c) nonnullis desideratis, quod eius factum Saxo adeo moleste ac graviter tulit, ut si quid eiusmodi posthac ipso faceret inconsulto, discessurum professus fuisset. Saxo vero & ipse pulcherrimam occasionem amissit, qui Cæsare undique fere circumvento & incluso, Landgravius opperendum sibi statuerat, qui in tempore non advenit, nolens fortasse alij concedere quod sibi concessum non fuerat. Rursus Landgravius Cæsaris castra ad Jugolstadtium male adhuc munita videns, convocatis bel-

li ducibus & consiliarijs, *Quod si penes me solum inquit, esset administratio sicut tunc erat quando VVirttembergi cum restitui, uniuerso cum exercitu castra Cæsari tam statim sim oppugnaturus.* Sic igitur ingens ille exercitus, in quo aliquando centum peditum, & decem equitum millia vna cum triginta maioribus machinis fuisse dicuntur, sub duobus illis ducibus nulla re perfecta, dilapsus fuit. Itaque Cæsar in castra reuertit, & diem vnum & alterum militi reficiendo dedit. Inde profectus, Bopfingam, Nordlingam, Dingelspulum & alia quædam oppida deditone cepit, nullo quacumque ibat obiecto labore, quam hospicia militibus designandi, & dedititio in gratiam recipiendi.

V. Dum ita ad Daubium castris utrimque col-
 latis, leuibus prælijs decertatur, & posthabitis hyemis incommodis & tempestatibus pars utraque rei bene gerendæ capiat occasionem, tandem vero Protestantes discedunt, insequente Cæsare: Ferdinandus Romanorum rex copias suas ex Hungaria, Silesia, Bohemia & Austria euocat (licet non leue à Turca, quem Saxo internuncijs ad tentandum aliquid sollicitabat, ijs regionibus periculum imminere sciret) ad auxilium fratri ferendum, & Saxoniam, proscripto Electore, occupandam. Sed & Mauritius & Augustus Saxonie Duces, quamuis uterque Protestantium religionis, & ille quidem Landgravius generis esset. Cæsari militantes, plerasque per Saxoniam civitates in suam fidem adigebant, sicut Elector breui tempore omni sua ditione esse spoliatus: qui editis libellis Mauritium perfidiæ eiga se, patriam & religionem gravissime accusabat, at ille supremo se magistratui obedientiam debere aiebat: & initio quidem ad rem pacifice componendam, & reducendo in gratiam cum Cæsare rebelles nihil omisisset; verum illi anima incerta certa paci præferentibus, postquam iam lenioribus aliquot prælijs dimicatum sit, & exercitus Saxoniam imminere pati non posse, ut à Saxonica demum Ioannis FridERICI provincia diuellatur & in alienas deveniat manus: itaque eam in suam fidem recepisse. In hoc bello non de religione, sed de Imperio decertari: cuius libertatem Cæsar non ipsi modo, sed alijs etiam indulserit. Post etiam Landgravius ad Mauritium generum profectus, concordiam tractavit, sed Mauritius sine Imperatoris venia nihil agere se posse dicens, in cæpto persistebat.

Et hac quidem astutia Imperator, ut dixi, ad Principum illorum amicitiam dissolvendam usus
 c. Sleid. lib. 18.